

основі лізингового механізму. Суть такого контракту полягає в купівлі й передачі лізинговою компанією новітнього обладнання підприємству, яке внаслідок повної заміни технологічного оснащення отримує здешевлення власних виробничих або експлуатаційних витрат. Суму отриманої знижки підприємство витрачає на сплату лізингових платежів, чим поступово викуповує вже діюче устаткування. Таким чином, виробник не збільшуючи власні витрати в основні засоби (вони залишаються на тому ж рівні, що й до оновлення), отримує нові технології.

Процес укладання угоди енергозбереження проходить в 2 етапи: підготовчий та операційний. Підготовчий етап включає вибір виробника та розрахунок енергозберігаючої знижки. Не кожне підприємство підпадає під вигоду фінансового контракту енергозбереження, оскільки, внаслідок заміни існуючого обладнання новим, має відбутися суттєвий ефект економії. Наприклад, малі підприємства, в яких частка експлуатаційних або виробничих витрат є невисокою, отримують низьку маржу економії, що не дозволить їм сплатити лізингові платежі за умов прискореної амортизації (дуже мала вигода лізинговій компанії). А середні та великі виробники внаслідок масштабності виробництва одержують велику маржу економії, тому можуть погасити лізингові платежі в короткі строки. Якщо підприємство підпадає під потрібну категорію, лізингова компанія укладає з ним контракт енергозбереження й залучає інших учасників угоди. Операційний етап охоплює безпосередню купівлю обладнання лізинговою компанією та передачу його виробнику, уклавши договір фінансового лізингу. Вибір постачальника може відбуватися виробником або самим лізингодавцем. В другому випадку лізингова компанія просто стимулює збут заздалегідь визначеному постачальнику енергозберігаючого оснащення. Передача прав власності на об'єкт лізингу між лізингодавцем та постачальником відбувається на основі договору купівлі-продажу. Доставка та введення устаткування в експлуатацію здійснюється в межах прав на користування, які отримує виробник від лізингової компанії. Після повної сплати лізингових платежів, право власності на предмет лізингу переходить до лізингоодержувача, якщо договором не передбачене інше.

Як правило, для повного фінансування контракту енергозбереження залучається банк. Лізингова компанія укладає кредитний договір й після отримання лізингових платежів сплачує позику та відсотки. Банку не вигідно самостійно здійснювати такі операції, оскільки отримане в кредит устаткування буде обтяжувати його баланс, тому такі операції проводяться за допомогою лізингової компанії. Окрім основних учасників фінансового контракту енергозбереження, до нього можуть залучатись: страхова компанія (для страхування об'єкта лізингу), консалтингова компанія (для пошуку та аналізу відповідних лізингоодержувачів, розрахунку ризиків), додаткові банки тощо.

В підсумку, механізм фінансових контрактів енергозбереження на основі лізингу поєднує інтереси всіх учасників. Виробник отримує новітнє обладнання, лізингова компанія - прибуток з лізингових платежів, постачальник - збут власної продукції, а банк - відсотки за кредитом. Окрім цього, держава зменшує енергоємність ВВП, що покращує імідж енергозберігаючої економіки.

Ірина ХАВТУР

Тернопільський національний економічний університет

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ ТА ФІСКАЛЬНИХ ОРГАНІВ

Недостатній рівень ефективності податкової політики обумовлює розвиток тіньової економіки, негативно позначається на соціально-економічному розвитку держави, створює невідповідність проголошених пріоритетів досягнутим результатам в усіх сферах суспільного життя. Недосконалість податкової системи України, що пов'язано з постійними

змінами у податковому законодавстві, відсутністю інформації про ефективність розподілу та використання фінансових ресурсів, ухиленням від сплати податків, призводить до утворення конфліктів між платниками податків та фіскальними органами.

Належна роль у визначенні поняття конфлікту належить Ральфу Дарендорфу, який вбачає в конфліктах відповідну сферу людської життєдіяльності, стверджуючи, що “груповий (класовий) конфлікт є загальним феноменом людського суспільства” [1]. Концепцію конфліктної моделі суспільства базує на фактах постійних змін суспільного розвитку як первісній передумові виникнення конфліктів. У побудованій ним “конфліктній моделі суспільства” конфлікт є невід’ємним компонентом суспільного організму та перманентним станом суспільства, адже, на його думку, “відсутність конфлікту є чимось і дивним і ненормальним”. Ми поділяємо твердження науковця, що конфлікт у будь-якій соціальній системі стає джерелом її розвитку та вдосконалення.

У лютому 2007 року в Київському інституті проблем управління ім. Горшеніна було проведено опитування, метою якого було виявити проблеми громадян як платників податків, причини виникнення податкового конфлікту та окреслити шляхи вирішення даних проблем у сфері оподаткування. На запитання “чому в Україні не платять податки?” 58,2% респондентів обрали відповідь: “податкові ставки надто високі, підприємці не зможуть працювати, якщо будуть сплачувати всі податки”. 49% респондентів вважають, що “податки не платять, тому що сумніваються у використанні цих засобів за призначенням”, 29% - “тому, що люди не звикли платити податки добровільно”. При цьому, для активізації сплати податків респонденти пропонують зменшити податкові ставки (49,6%), вдосконалити законодавство (45,6%) і посилити суспільний контроль за використанням коштів податкоплатників (32%). Крім того за подолання корупції в податкових органах виступили 26,2% респондентів, за посилення санкцій з несплати податків – 21,3%, за підвищення рівня самосвідомості громадян – 15%, за надання податковим органам додаткових повноважень – 3,5%. Опитування було проведено серед 2 тис. громадян в усіх регіонах країни.

Визначальну роль у врегулюванні конфліктів займають положення податкового законодавства, що регламентують правові норми функціонування як контролюючих органів, так і платників податків на демократичних засадах із застосуванням соціального контролю, спрямованого на підпорядкування поведінки індивідів соціальним очікуванням і вимогам, з врахуванням досвіду розв’язання конфліктних ситуацій, містять засоби вирішення типових соціальних конфліктів, максимально відповідають інтересам всіх учасників процесів оподаткування. Однією із найбільших проблем є нецільове використання податкових надходжень до бюджету, внаслідок якого платники ухиляються від сплати податків.

На нашу думку, при підготовці і проведенні податкових реформ доцільним є використання зарубіжного досвіду розвинутих країн світу, де поряд з достатньо суворими заходами (багаторічне тюремне ув’язнення), що застосовуються до фізичних та юридичних осіб, які ухиляються від сплати податків, для захисту законних інтересів і прав платників податку створено і ефективно діє цілий комплекс соціальних превентивних контрзаходів. Ключовим моментом стає принцип гармонізації економічних інтересів основних економічних агентів – держави та суб’єктів господарювання, за якого фіскальні новації не повинні суперечити економічним інтересам платників податків.

Наступним кроком є створення стійкого податкового законодавства. Це дозволить зменшити навантаження на платників податків. Загалом, не збалансування інтересів, яка породжується соціальною нерівністю, призводить до конфлікту, способом розв’язання якого не може бути ні його ігнорування, ні придушення. При цьому, гострота соціального конфлікту і оперативність його врегулювання залежать від типу соціальної структури суспільства, рівня його організації, ступеню відкритості. Найбільш адекватною формою суспільства є демократичне, мобільне суспільство, в розрізі якого розгортання і протікання конфлікту гранично формалізоване. Таким чином, наявність великої кількості різноманітних

---

¹ Податкові конфлікти: особливості вирішення : навч. посіб. // за заг. ред. Л. В. Трофімової. – К. : КНТ, 2011. – 360 с.

конфліктів у сфері оподаткування значно активізує систему пошуку механізмів, засобів, за допомогою яких можна їх ввести у цивілізовані межі та надати вирішенню конструктивного характеру. В податковому законодавстві потрібно закріпити принцип справедливого оподаткування, що дозволить не тільки зробити вітчизняну податкову систему більш ефективною, але і сприятиме встановленню податкової дисципліни, вихованню цивілізованого платника податків, знижуватиме рівень конфліктів між платниками та фіскальними органами.

Ярослав ЧАЙКОВСЬКИЙ

Тернопільський національний економічний університет

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВ УКРАЇНИ

Головним чинником забезпечення стабільності банківської системи України є підвищення рівня капіталізації банків.

Питання забезпечення необхідного рівня капіталізації банківських установ досліджували такі зарубіжні та вітчизняні дослідники: З. М. Васильченко [1], П. В. Гудзь [4], І. В. Доманецький [1], О. О. Рябоконт [3], Р. В. Фірман [4], О. В. Чеберяко [3] та ін.

Метою роботи є дослідження сучасного стану та обґрунтування напрямків підвищення рівня капіталізації банків України.

На початок 2015 року кількість банків, які мають банківську ліцензію, становила 163 (табл. 1). На 1 грудня 2015 року кількість банків, які мають банківську ліцензію, зменшилася до 120, з них 1 банк має ліцензію санаційного банку. Кількість банків з участю іноземного капіталу на 1 грудня 2015 року становила 40, у тому числі зі 100-процентним іноземним капіталом – 18.

Таблиця 1

Кількість банків, які мають банківську ліцензію, та з іноземним капіталом в Україні у 2011-2015 роках [2]

№ з/п	Назва показника	01.01. 2009	01.01. 2010	01.01. 2011	01.01. 2012	01.01. 2013	01.01. 2014	01.01. 2015	01.12. 2015#
1.	Кількість банків, які мають банківську ліцензію	184	182	176	176	176*	180*	163*	120*
1.1	з них: з іноземним капіталом	53	51	55	53	53	49	51	40
1.2	у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	17	18	20	22	22	19	19	18

* з них 1 банк має ліцензію санаційного банку

без неплатоспроможних банків

Протягом останніх років банки досить активно збільшували свої капітали. За 2009-2013 роки їх капітал зріс на 77424 млн. грн., або на 67,2%, і на 1 січня 2014 року досяг 192599 млн. грн. (табл. 2). Зростання банківського капіталу відбулося в основному в результаті збільшення сплаченого зареєстрованого статутного капіталу, який зріс за аналізований період на 66050 млн. грн., або на 55,4%, з 119189 млн. грн. у 2009 році до 185239 млн. грн. у 2013 році.

З огляду на ліквідацію окремих банківських установ та збиткову діяльність, обсяг капіталу банків протягом 2014 року зменшився на 44576 млн. грн., або на 23,2%, та станом на 1 січня 2015 року складає 148023 млн. грн. Питома вага капіталу в пасивах банків на 1 січня 2015 року становила 11,24% (на 01.01.2014 – 15,07%, див. табл. 2).

Загальна сума капіталу у банківській системі на 1 грудня 2015 року зменшилася до 123970 млн. грн., що на 24053 млн. грн., або на 16,3%, менше, ніж на 1 січня 2015 року. Загальний обсяг капіталів банків України становить 9,72% від їх пасивів (див. табл. 2).